

Utrecht University

Bachelorscriptie Taalwetenschap

Reciprociteit in het Litouws

Het gebruik van *–si-/–s* en *vienas kitą*

Auteur: Gintarė Maleckaitė

Eerste begeleider: Dr. Joost Zwarts

Studentnummer: 6003338

Tweede begeleider: Prof. habil. dr. Axel Holvoet

Opleiding: Taal- en Cultuurstudies

Datum: 25-06-2019

Universiteit Utrecht

Samenvatting

In deze scriptie wordt een aspect van de reciprociteit in de Litouwse taal onderzocht. Reciprociteit in het Litouws kan uitgedrukt worden met de markers *-si/-s* en *vienas kitą*. Volgens Kemmer (1993) bestaan er ‘lichte’ en ‘zware’ markers die reciprociteit kunnen uitdrukken en deze kunnen simultane dan wel opeenvolgende situaties omschrijven. Het is interessant om te weten welke marker in welke situatie in het Litouws gebruikt wordt.

92 sprekers van het Litouws moesten voor twaalf situaties bepalen wat, volgens hen, de juiste marker was voor bepaalde natuurlijk reciproke (simultane) en niet-natuurlijk reciproke (opeenvolgende of simultane) situaties. Uit het onderzoek is gebleken dat bij de situaties waarin maar één soort reciprociteit mogelijk is, óf natuurlijk reciprook, óf niet-natuurlijk reciprook, de sprekers een duidelijke voorkeur voor een bepaalde marker lijken te hebben: voor de natuurlijk reciproke situaties is dat de marker *-si/-s* en voor de niet-natuurlijk reciproke situaties is dat de marker *vienas kitą*. In de situaties waarin werkwoorden gebruikt worden die zowel als natuurlijk en als niet-natuurlijk reciprook geïnterpreteerd kunnen worden, is het niet duidelijk of er een bepaalde marker dominant is. Aan het eind van deze scriptie worden er redenen gegeven waarom dit het geval zou kunnen zijn en hoe het onderzoek in de toekomst ook inzicht kan bieden in de reciprociteit van dubbelzinnige werkwoorden.

Keywords: *reciprociteit, Litouws, markers.*

Gloss-afkortingen

In het theoretisch kader worden een aantal voorbeeldzinnen in het Russisch en het Litouws gebruikt. Ter verduidelijking is er gebruik gemaakt van het glossen. De gebruikte glossen en hun betekenissen worden hier weergegeven:

1	Eerste persoon
3	Derde persoon
ACC	Accusatief
CONJ	Voegwoord
CONT	Onvoltooide tijd
M	Mannelijk
NOM	Nominatief
PL	Meervoud
PREP	Voorzetsel
PRS	Tegenwoordige tijd
PST	Verleden tijd
RECP	Reciprook
REFL	Reflexief
SG	Enkelvoud

Voorwoord

Deze scriptie is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding Taal- en Cultuurstudies (hoofdrichting Taalkunde) aan Universiteit Utrecht. Ik heb onderzocht hoe de sprekers van het Litouws de verschillende markers van reciprociteit beoordelen. Er was nog niet veel onderzoek gedaan naar de reciprociteit in het Litouws, wat het lastig maakte om het theoretisch kader te formuleren.

Ondanks de tegenslagen waren mijn begeleiders, Joost Zwarts en Axel Holvoet, altijd bereid om mij te helpen en te begeleiden. Bedankt voor jullie tijd, jullie constructieve feedback en alles wat ik van jullie geleerd heb. Graag wil ik ook professoren Shalom Zuckerman en Martin Everaert bedanken voor hun suggesties, die mij enorm geholpen hebben om mijn onderzoek te verbeteren.

Zonder mijn respondenten had ik dit onderzoek niet kunnen voltooien. Het was lastig om aan 92 respondenten te komen, en ik wil ze allemaal bedanken voor de paar minuten van hun tijd die ze voor over hadden om mijn enquête in te vullen. *Širdingai visiems dėkoju!*

Met alle onzekerheden die ik had kon ik altijd terecht bij mijn allerliefste medestudenten Helga en Charlotte en mijn vriend Stefan. Zij waren er altijd voor me waren om mij gerust te stellen, mee te denken en feedback te geven.

Ook mijn eerste pilot-respondent, mijn moeder, wil ik bedanken voor het meedenken en het geven van haar mening over alle moeilijkheden die ik tijdens het schrijven van mijn scriptie tegenkwam. Dat waren er veel!

‘Mokslo šaknyš karčios, bet vaisiai saldūs.’ – Liaudies išmintis.

Gintarė Maleckaitė

Utrecht, 25-06-2019

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Gloss-afkortingen	3
Voorwoord	4
1 Inleiding	6
2 Theoretisch kader	8
2.1 Reciprociteit	8
2.2 Het Litouws	11
2.2.1 Werkwoorden in het Litouws.....	12
2.2.2 Reciprociteit in het Litouws	12
2.2.3 De marker <i>-si-/s</i>	14
2.3 Onderzoeksvraag.....	16
3 Methodologie.....	17
3.1 Pilot-onderzoek	17
3.2 Huidige onderzoek 3.2.1 Proefpersonen	19
3.2.2 Methode.....	19
3.3 Data-analyse	22
4 Resultaten.....	23
5 Conclusie	26
6 Discussie	28
Literatuur	30
Bijlagen	32
Bijlage 1: Enquête (Nederlandse vertaling)*	32
Bijlage 2: Enquête (Litouwse versie)	35

1 Inleiding

Reciprociteit, wederzijdse actie tussen twee of meer participanten (zoals *Zij haten elkaar*), wordt in verschillende talen op verschillende manieren uitgedrukt. In het Nederlands gebruiken we daarvoor het wederkerig voornaamwoord *elkaar* en in het Engels *each other*. In deze talen kan reciprociteit ook uitgedrukt worden zonder deze woorden te gebruiken, maar door de intransitieve vorm van het werkwoord te gebruiken. *Wij kusten* of *We met* betekent namelijk ook dat er een interactie tussen twee (of meer) personen plaatsgevonden heeft.

Andere talen hebben andere woorden of markers om de reciprociteit aan te geven. Een van die talen is het Litouws, waarin *vienas kitq* en *-si-/s* de meest gebruikte markers zijn. Hoewel '*vienas kitq*' (letterlijk: 'een de ander') equivalent is aan '*elkaar*', bestaat er voor de Litouwse marker *-si-/s* geen soortgelijke marker in het Nederlands. Daarnaast heeft *-si-/s* in het Litouws ook andere functies die niet reciprook zijn, zoals anticausatieve en autocausatieve functies. Het lijkt er ook op dat het gebruik van een bepaalde marker afhankelijk is van de situatie; in sommige situaties zal men eerder voor *-si-/s* kiezen en in andere situaties voor *vienas kitq*. Om meer inzicht te krijgen in de semantische factoren die de keuze tussen *vienas kitq* en *-si-/s* bepalen, zal er in dit onderzoek gekeken worden naar wat reciprociteit precies is, wat voor soort markers er bestaan om reciprociteit aan te geven en hoe deze van elkaar verschillen en hoe reciprociteit in het Litouws uitgedrukt wordt.

Reciprociteit in het Litouws is interessant om te onderzoeken, omdat er tot nu toe weinig onderzoek gedaan is naar de reciproke functie van de marker *-si-/s* en er zelden een link gelegd wordt tussen bestaande onderzoeken naar reciproke markers in het algemeen en de reciprociteit in het Litouws. Hoewel Geniušienė (2007) beschrijft op welke manieren reciprociteit uitgedrukt kan worden in het Litouws, wordt er niet dieper op ingegaan in welke situaties een bepaalde marker gebruikt zou moeten worden, zoals Kemmer (1993) dat doet. Geniušienė (2007) maakt gebruik van eigen intuïties, bestaande corpora en woordenboeken, maar toetst haar theorieën niet aan de hedendaagse taalintuïties van grotere groepen sprekers.

De samenvoeging van de theorieën van Geniušienė (2007) en Kemmer (1993), samen met de intuïtieve keuze van de markers door de sprekers van het Litouws zou voor een completer beeld van dit verschijnsel moeten zorgen. Dit is waarnaar gestreefd wordt in dit onderzoek.

Dit onderzoek is uitgevoerd met 92 sprekers van het Litouws, door middel van een online vragenlijst waarin zij voor twaalf verschillende reciproke situaties de (voor hen) best passende marker moesten aangeven. In hoofdstuk 1 wordt de aanleiding voor het onderzoek gepresenteerd. In hoofdstuk 2 wordt de relevante literatuur besproken die tot de onderzoeksvraag geleid heeft, en wordt deze onderzoeksvraag en de bijbehorende hypothese geïntroduceerd. Daarna wordt, in hoofdstuk 3, de methode van het onderzoek gepresenteerd, waarbij eerst het pilot-onderzoek besproken wordt. Vervolgens toont hoofdstuk 4 de resultaten, die in hoofdstuk 5 samengevat worden en gekoppeld worden aan de theorieën. Tenslotte sluit hoofdstuk 6 af met een discussie van de resultaten en aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

2 Theoretisch kader

2.1 Reciprociteit

Reciprociteit, ook wel wederkerigheid genoemd, is een wederzijdse actie tussen twee of meer participanten. Elke participant is zowel de experiencer als theme in de actie. Lichtenberk (1994) omschrijft dit als volgt:

“In a prototypical reciprocal situation, there are two participants that play identical pairs of roles vis-à-vis each other, e.g., agent and patient.” (pp. 3506)

Verschillende talen hebben verschillende manieren om reciprociteit aan te geven. Nederlands heeft hiervoor het wederkerig voornaamwoord ‘*elkaar*’, het Engels gebruikt in zo’n situatie het wederkerig voornaamwoord ‘*each other*’. Een voorbeeld van de reciprociteit in het Nederlands wordt weergegeven in voorbeeld 1:

1. Jan en Anne vinden *elkaar* leuk.

In voorbeeld 1 is een prototypische reciproke situatie te zien zoals Lichtenberk (1994) deze omschreven heeft. Jan en Anne zijn allebei participanten. Jan (experiencer) vindt Anne (theme) leuk en hij wordt tegelijkertijd ook leuk gevonden door Anne. Anne (experiencer) vindt Jan (theme) leuk en zij wordt tegelijkertijd ook leuk gevonden door Jan. Jan en Anne zijn dus beiden experiencer en theme.

In talen zoals het Nederlands en het Engels geeft een wederkerig voornaamwoord de reciprociteit aan. Echter, er zijn ook talen die suffixen hebben die de reciprociteit kunnen aangeven. Haspelmath (2003) schrijft dat suffixen in werkwoorden reflexieve en reciproke situaties kunnen aangeven. Reflexieve situaties beschrijven een situatie waarin een agens een actie op zichzelf uitvoert, terwijl reciproke situaties een situatie beschrijven waarin twee

agenten een actie op elkaar uitvoeren. Kemmer (1993) noemt dit soort suffixen ook wel “*middle voice markers*”. Onder andere het Russisch (2) en het Litouws (3) maken gebruik van deze “*middle voice markers*”:

2. *Елизавета* *и* *Мария* *встретились.*

Elizaveta *i* *Marija* *vstretil-i-s’.*

3SG CONJ 3SG ontmoeten-PST.PL.RECP

‘Elizabeth en Maria ontmoetten elkaar.’

3. *Tomas* *ir* *Agnė* *muš-a-si.*

3SG CONJ 3SG elkaar-slaan-PRS.PL.RECP

‘Tomas en Agnė slaan elkaar.’

De zinnen met zulke reciproke uitdrukkingen kunnen, volgens Lichtenberk (1985) en Kemmer (1993), op twee manieren geïnterpreteerd worden. Tomas en Agnè uit voorbeeld 3 zouden namelijk elkaar tegelijkertijd kunnen slaan of achtereenvolgens. Zo kan Thomas bijvoorbeeld eerst Agnè slaan en dan slaat zij hem vervolgens terug.

De reciproke situaties zouden volgens Kemmer (1993) met twee soorten markers beschreven kunnen worden: een ‘lichte’ marker zou gebruikt kunnen worden om een simultane situatie te beschrijven, terwijl een ‘zware’ marker zowel simultane als opeenvolgende situaties kan omschrijven. Ook bestaat er een ‘nul’-marker die een ‘lichte’ marker is en die natuurlijke reciprociteit uitdrukt zonder expliciete markering, zoals *Wij kusten*.

In het Duits komen deze ‘lichte’ en ‘zware’ markers ook voor, zoals dit wordt weergegeven in (4) en (5):

4. *Sie haben einander gesehen.*

3PL AUX RECP gezien-PST.PL

‘Zij hebben elkaar gezien.’

5. *Sie haben sich gesehen.*

3PL AUX RECP gezien-PST.PL

‘Ze zagen elkaar.’

Einander (4) wordt in het Duits beschouwd als een ‘zware’ marker, die wederzijds zien uitdrukt, zonder een sociale interactie. De ‘lichte’ marker *sich* met het werkwoord *sehen* (5) drukt wel een sociale interactie uit en wordt door Kemmer (1993) ook wel vertaald met *meet* in het Engels, oftewel, *elkaar ontmoeten*.

Een ‘zware’ marker heeft, volgens Kemmer (1993), een groter aantal fonologische segmenten en een ‘lichte’ marker heeft minder fonologische segmenten en is vaak geclitiseerd of zit vast aan de lexicale stam (vaak van het werkwoord). Licht gemarkeerde reciproken

drukken vijandige acties ('vechten', 'worstelen', 'ruzie maken'), vriendelijke acties ('omhelzen', 'kussen'), sociale acties ('ontmoeten', 'begroeten'), onverwachte lichamelijke contact ('tegenkomen', 'botsen'), en lichamelijke convergentie of nabijheid ('aanraken', 'zich aansluiten') uit. Ook werkwoorden zoals 'ruilen', 'delen', 'roddelen' horen hierbij.

2.2 Het Litouws

Het huidige onderzoek richt zich op de reciprociteit in het Litouws. Litouws is een Indo-Europese taal die samen met het Lets onder de Baltische talen valt. Het wordt gesproken door ongeveer 3,5 miljoen mensen in Litouwen en ongeveer 600.000 mensen in andere landen, zoals Polen en Wit-Rusland, waar Litouwse minderheden aanwezig zijn (Balode & Holvoet, 2001). Sinds 1988 is het Litouws de enige officiële taal van Litouwen en sinds 2004 één van de officiële talen van de Europese Unie (Hilbig, z.d.).

In de 10e eeuw kwam het Litouws in contact met het Oost-Slavisch, wat tot de overname van leenwoorden leidde. In de 16e tot en met de 18e eeuw was Litouwen onderdeel van het Pools-Litouwse Gemenebest, waarin het Pools de dominante taal was en gebruikt werd in zowel de literatuur als in het openbaar. In deze periode werd het Litouws alleen gebruikt door de boerenstand en op de universiteit van Koningsbergen in Pruisen, waar in de 16^e eeuw onder de invloed van de Reformatie ook het eerste boek (een catechismus) in het Litouws en de eerste Litouwse grammatica gedrukt werden (Gerulaitis, 1998).

Het Litouws werd sterk beïnvloed in woordenschat, fraseologie en syntaxis door de aanwezigheid van het Pools en het Wit-Russisch in het Pools-Litouwse Gemenebest. De Slavische invloeden waren ook aanwezig in de periode van Russische overheersing (1795-1905) en de Sovjet-Unie (1944-1990), toen Litouwen daar een deel van uitmaakte en het gebruik van het Litouws sterk beperkt werd. Door de drang naar zelfstandigheid van het Litouwse volk, en in het bijzonder van de schrijvers, werden de Slavische woordenschat en

syntaxis tegengewerkt en werden de overbodige Slavische leenwoorden verdreven uit het standaard Litouws (Balode & Holvoet, 2001).

2.2.1 Werkwoorden in het Litouws

Bij het geven van Litouwse lessen aan buitenlandse studenten merkten Loreta Vilkienė en Virginija Stumbrienė (2015) op dat studenten Litouwse werkwoorden lastig vonden. Werkwoorden in het Litouws kunnen de naamval van het zelfstandige naamwoord bepalen (myliu mamą (=ik hou van mijn moeder), ilgiuosi mamos (=ik mis mijn moeder)). Veel aandacht geven zij ook aan de reciproke marker –si-/s, waarin zij aangeven dat de marker helemaal aan het einde van een werkwoord kan voorkomen (kalbėtis (=praten met elkaar), pyktis (=boos zijn op elkaar)). De werkwoorden kunnen ook voorkomen met prefixen (*ap(i)-*, *at(i)-*, *į-*, *iš-*, *nu-*, *pa-*, *par-*, *per-*, *pra-*, *pri-*, *su-*, *už-*) die een andere betekenis aan het werkwoord kunnen geven en in combinatie met de prefixen verandert ook de plaatsing van de reciproke marker –si-/s in het woord: in de werkwoorden met een prefix komt de marker na het prefix (**s**usituokti (trouwen), **p**asibučiuoti (kussen)), terwijl bij de werkwoorden zonder een prefix de marker aan het einde van het werkwoord komt (tuoktis, bučiuotis). Werkwoorden brengen nog meer moeilijkheden met zich mee (maar deze zijn niet van belang voor dit onderzoek) en daarom hebben Vilkienė en Stumbrienė in samenwerking met Prosniakova een boek geschreven met de 365 meest gebruikte Litouwse werkwoorden en hun gebruik (Strumbrienė, Vilkienė & Prosniakova, 2015). Een aantal van hun werkwoorden zullen ook gebruikt worden bij dit onderzoek.

2.2.2 Reciprociteit in het Litouws

Reciprociteit in het Litouws kan zowel bekeken worden vanuit het oogpunt van de betekenis als van de vorm. Vanuit het vorm-perspectief wordt gekeken *hoe* reciprociteit wordt

uitgedrukt. In het Litouws kan reciprociteit morfologisch grammaticaal (6), syntactisch grammaticaal (7) of lexicaal (8) uitgedrukt worden (Nedjalkov, Geniušienė & Guentchéva, 2007):

6. *Lukas ir Marija muš-a-si.*
3SG CONJ 3SG vechten-PRS.PL.RECP
'Lukas en Marija vechten met elkaar.'

7. *Petras ir Ona gerbi-a vienas kitą.*
3SG CONJ 3SG respecteren-PRS.PL een-NOM.M ander-ACC
'Petras en Ona respecteren elkaar.'

8. *Jonas ir Petras draugauj-a.*
3SG CONJ 3SG vrienden-zijn-PRS.PL.RECP
'Jonas en Petras zijn bevriend.'

Volgens Geniušienė (2007) en de voorbeelden hierboven kan de reciprociteit in het Litouws uitgedrukt worden met de marker *-si-/-s* (6), de marker *vienas kitą* (7) een werkwoord zonder enige expliciete markering ('nul'-marker) (8) of, in een beperkte aantal gevallen (zoals bij het leggen van nadruk), met de marker *-si-/-s* in combinatie met de marker *vienas kitą*.

Het betekenis-perspectief beschrijft *wat* er wordt uitgedrukt. Zoals we al eerder zagen, zijn er twee soorten reciprociteit aan de betekenskant. Denk terug aan de voorbeelden in het Duits die in 2.1 werden gegeven: de 'lichte' marker *sich* die sociale interactie uitdrukt en de 'zware' marker *einander* die wederzijds zien zonder een sociale interactie uitdrukt. Dit ondersteunt nogmaals Kemmers idee (1993) van een 'lichte' marker die natuurlijk reciproom

is en die simultane situatie beschrijft, en een ‘zware’ marker die opeenvolgende (of simultane) situaties zou kunnen beschrijven en die niet-natuurlijk reciprook is.

Het ligt dan voor de hand dat zinnen zoals (6) en (8) situaties zouden beschrijven die zich simultaan afspelen en zinnen zoals (7) situaties beschrijven die zich waarschijnlijk opeenvolgend afspelen. Dit is echter nog niet bevestigd door de onderzoekers van het Litouws. Hopelijk kan het huidige onderzoek daar meer licht op laten schijnen.

2.2.3 De marker *-si-/-s*

De marker *-si-/-s* is ambigu in het Litouws en heeft naast de reciproke functie ook andere functies. Zo kan *-si-/-s* reflexiviteit aangeven, waarbij een persoon een actie op zichzelf uitvoert (9). Geniušienė (2007) noemt dit “reflexives proper”. *-si-/-s* wordt ook gebruikt in de situaties waarin het subject uit de zin verwijderd is, waardoor het object als het ware deze positie overneemt en de actie op zichzelf uitvoert (anticausatieven) (10). Geniušienė (2007) geeft ook aan dat *-si-/-s* gebruikt wordt bij “partitieve” reflexieven (11), absolute reflexieven (12), autocausatieven (13) en deaccusatieve reflexieven (14). Axel Holvoet, Marta Grzybowska en Agnieszka Rembiałkowska (2015) hebben naar een aantal van zulke reflexieven gekeken, die zij in hun werk ‘middle voice reflexives’ noemen.

9. *Petras prausi-a-si kasdien.*

1SG wassen-PRS.SG.REFL dagelijks

‘Petras wast zich dagelijks.’

10. *Durys at-si-dar-ė.*

Deur-3PL openen-PST.PL.REFL

‘De deur ging open.’

11. *Petras už-si-merk-ė.*

1SG ogen-sluiten-PST.SG.REFL

‘Petras sloot zijn ogen.’

12. *Petras keiki-a-si.*

1SG vloeken-PRS.SG.REFL

‘Petras vloekt.’

13. *Ona sup-a-si.*

1SG schommelen-PRS.SG.REFL

‘Ona schommelt.’

14. *Petras lank-o draugą.*

1SG bezoeken-PRS.SG vriend-ACC

‘Peter bezoekt een vriend.’

15. *Petras lank-o-si pas draugą.*

1SG bezoeken-CONT-SG-REFL PREP vriend-ACC.M

‘Peter is op bezoek bij een vriend.’

Bij (11) is er sprake van het nomen dat verwijst naar het lichaamsdeel is geïncorporeerd in het werkwoord (dat ook gemarkeerd is door –si-/–s.). In dit geval gaat het om de ogen. (12) geeft een gewoonte of een kenmerk van het subject aan. In (13) zorgt het subject zelf voor zijn eigen beweging of verandering van lichaamshouding en in (14 en 15) wordt een direct object veranderd in een indirect object (Geniušienė, 2007).

2.3 Onderzoeksvraag

Om te onderzoeken of dit daadwerkelijk zo door de sprekers van het Litouws wordt geïnterpreteerd, wordt de volgende onderzoeksvraag gesteld: “Hebben de sprekers van het Litouws een voorkeur voor de (lichte) marker –si-/s bij natuurlijke reciprociteit en de (zware) marker *vienas kitq* bij niet-natuurlijke reciprociteit?”

Kijkend naar het Litouws en de theorie van Kemmer (1993), kan de volgende hypothese geformuleerd worden: in het Litouws is –si-/s een lichte marker en *vienas kitq* een zware marker. Er zijn hier tot nu toe door andere onderzoekers nog geen uitspraken over gemaakt, waardoor het relevant is om dit te onderzoeken.

De hypothese wordt ondersteund door de interpretaties van zinnen in voorbeelden (16) en (17): in (16) zou er sprake kunnen zijn van maar één gebeurtenis, waarbij twee mensen tegelijk de actie op elkaar uitvoeren. In (17) zou de actie tegelijk uitgevoerd kunnen worden, maar zou dit niet altijd het geval hoeven te zijn: het zou mogelijk zijn dat Persoon A de andere persoon (Persoon B) kuste, en daarna andersom.

16. *Jie bučiuoj-a-si.*

3PL kussen-3PL-RECP

‘Zij kussen.’

17. *Jie bučiuoj-a vienas kitq.*

3PL kussen-3PL een-NOM.M ander-ACC

‘Zij kussen elkaar.’

3 Methodologie

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zijn sprekers van het Litouws onderzocht in hun gebruik van reciproke markers in verschillende omschreven situaties: kiezen ze bij het omschrijven van simultane (natuurlijk) en opeenvolgende (niet-natuurlijke) situaties voor de verwachte lichte dan wel zware reciproke marker?

Voor dit onderzoek is er gekozen voor een kwantitatieve methode, waarbij de door proefpersonen gekozen markers de afhankelijke variabelen waren en de simultane en opeenvolgende situaties de onafhankelijke variabelen waren. Leeftijd, opleidingsniveau en woonplaats waren de controlevariabelen, dat wil zeggen: ze werden opgenomen om te zien of ze mogelijk de uitkomst van het onderzoek kunnen beïnvloeden, maar er werd verder geen rekening gehouden met deze variabelen in het onderzoek. Er is voor een kwantitatieve methode gekozen, omdat het doel van dit onderzoek is om de voorkeur van de sprekers te onderzoeken (kiezen deelnemers vaker voor een bepaalde soort marker in een bepaalde situatie?). Dit is gedaan door middel van een gestructureerde vragenlijst met gesloten vragen die gekwantificeerd kunnen worden. De uitkomst van de vragenlijst werd gekoppeld aan de hypothese om te zien of er een verschil is tussen de gevonden resultaten van de vragenlijst en de verwachte resultaten van de hypothese.

3.1 Pilot-onderzoek

Om de vragenlijst te controleren werd er eerst een pilot met 20 participanten uitgevoerd, om op basis daarvan zo nodig de enquête bij te stellen. De proefpersonen kregen eerst uitleg over reciprociteit in de algemene zin. Deze werd omschreven als: “Reciprociteit in het Litouws drukt wederzijdse actie tussen twee (of meer) personen uit en krijgt vaak de affix *-si-/-s* of de uitdrukking ‘*vienas kitą*’.”

Vervolgens kregen de participanten elf meerkeuzevragen zoals die in de bijlagen, en tien situatiebeschrijvingen met basisinformatie waarmee ze zinnen moesten vormen, zoals in (18) en (19):

18. Situatie: *Lukas en Marija zijn verliefd. Lukas kust Marija en Marija kust tegelijkertijd Lukas.*

Basisinformatie: *Lukas, Marija, kussen.*

19. Situatie: *Lukas en Marija zijn verliefd. Eerst kust Lukas Marija en daarna kust Marija Lukas.*

Basisinformatie: *Lukas, Marija, kussen.*

In de situatiebeschrijving werd de infinitieve vorm van het werkwoord gegeven, zodat de potentiële vorm van reciprociteit van het werkwoord [kussen (*bučiuotis*)] niet gesuggereerd zou worden. Bij de werkwoorden die zowel als natuurlijk- en niet-natuurlijk reciprook geïnterpreteerd konden worden werden beide situaties gevraagd om zo het (potentiële) verschil in het gebruik van de markers te kunnen zien, zoals gesuggereerd door voorbeelden (18) en (19).

Net als bij het daadwerkelijke onderzoek werd bij de pilot gebruik gemaakt van een LimeSurvey. De questionnaire bestond uit drie delen: achtergrondinformatie, de enquête (20 vragen), en ruimte voor feedback en het achterlaten van een e-mailadres voor het meedoen in het vervolgonderzoek.

Uit de resultaten van de pilot was te zien dat een groot deel van de proefpersonen de enquête niet tot het eind had ingevuld, wat suggereerde dat de enquête als te lang en te ingewikkeld gezien werd. Ook bleek dat niet alles naar verwachting werd ingevuld: in sommige gevallen ontbrak de reciprociteit (men koos voor het werkwoord zonder *-si/-s* of

vienas kitą, wat ongrammaticaal is) of deelnemers veranderden het werkwoord in een ander werkwoord. Om dit te voorkomen, werd er in het aangepaste onderzoek gekozen om de enquête te verkorten en open vragen om te zetten in meerkeuzevragen (zie 3.2.2).

3.2 Huidige onderzoek

3.2.1 Proefpersonen

Het aangepaste onderzoek werd verspreid via Facebook-groepen en privéberichten in maart en april van 2019. De meeste respondenten kwamen uit Facebook-groepen (“*Niujorkas @ Saulėtekis*” en “*MKIC*”) die bedoeld zijn voor de studenten van Vilnius Universiteit en Vilnius Gediminas Technische Universiteit (VGTU). Ook hebben een aantal docenten van Vilnius Universiteit het onderzoek gekregen om deze met hun studenten te delen. In totaal hebben er 92 respondenten (met een gemiddelde leeftijd van 23;6, $SD = 7,02$) de enquête volledig ingevuld.

3.2.2 Methode

Na de evaluatie van het pilot-onderzoek werd er gekozen om de enquête te verkorten en de open vragen in te ruilen voor twaalf meerkeuzevragen, om zo de enquête aantrekkelijker en makkelijker kwantificeerbaar te maken.

In het nieuwe onderzoek kregen de participanten een situatiebeschrijving en antwoordmogelijkheden waaruit zij één antwoord moesten kiezen die zij het beste bij de situatie vonden passen. Er waren drie antwoordmogelijkheden: alleen *-si/-s*, alleen *vienas kitą* en beide: *-si/-s* en *vienas kitą* (zie voorbeeld 20 en 21):

20. *Lukas ir Marija yra įsimylėję. Lukas pabučiuoja Mariją ir tuo pačiu metu Marija pabučiuoja Luką.*

(Vertaling: ‘Lukas en Marija zijn verliefd. Lukas kust Marija en Marija kust tegelijkertijd Lukas.’)

- Lukas ir Marija bučiuojasi.
- Lukas ir Marija bučiuoja vienas kitą.
- Lukas ir Marija bučiuojasi vienas kitą.

21. *Lukas ir Marija yra įsimylėję. Pirmiausia Lukas pabučiuoja Mariją, o tada Marija pabučiuoja Luką.*

(Vertaling: ‘Lukas en Marija zijn verliefd. Eerst kust Lukas Marija en daarna kust Marija Lukas.’)

- Lukas ir Marija bučiuojasi.
- Lukas ir Marija bučiuoja vienas kitą.
- Lukas ir Marija bučiuojasi vienas kitą.

Bij de werkwoorden die zowel natuurlijk- als niet-natuurlijk reciprook geïnterpreteerd kunnen worden (zoals voorbeeld 20 en 21) werden twee situaties die alleen verschillen in de ‘timing’ (simultaan en opeenvolgend) gevraagd om zo het (potentiële) verschil in het gebruik van de markers te kunnen zien: de participanten konden kiezen tussen de antwoorden “*Lukas ir Marija bučiuojasi*”, “*Lukas ir Marija bučiuoja vienas kitą*” en “*Lukas ir Marija bučiuojasi vienas kitą*”. Voor de volledige lijst van gevraagde situaties zie Bijlage 1.

Het onderzoek werd uitgevoerd met behulp van een LimeSurvey enquête, die uit drie delen bestond:

1. Achtergrondinformatie: leeftijd, opleidingsniveau en geboorteplaats (versturende variabelen). Het is mogelijk dat deze variabelen de antwoorden zouden kunnen beïnvloeden. Achteraf werd er gekeken of dit eventueel het geval was geweest.

2. De enquête: de participanten kregen twaalf meerkeuzevragen met ieder drie antwoordmogelijkheden. Drie vragen verwezen naar natuurlijk reciproke situaties, drie naar niet-natuurlijk reciproke situaties en zes naar wel- (3) en niet-natuurlijk (3) reciproke situaties. Er waren zes natuurlijk en zes niet-natuurlijk reciproke situaties, waarvan van die laatste zes de situaties beschreven konden worden door hetzelfde werkwoord, maar die wel een andere ‘timing’ suggereerden. De antwoordmogelijkheden bevatten: alleen *-si/-s*, alleen *vienas kitą* en beide: *-si/-s* en *vienas kitą*. Zowel de volgorde van de vragen als die van de antwoordmogelijkheden werd gerandomiseerd om te voorkomen dat er een effect van een bepaalde volgorde was in de items.

Een deel van de werkwoorden die in de enquête onderzocht werden konden natuurlijk-, niet-natuurlijk of zowel natuurlijk- als niet-natuurlijk reciprook gebruikt worden. Uit de werkwoordenlijsten van Geniušienė (2007) en Stumbrienė, Vilkienė en Prośniakova (2015) werden daarom de volgende vaak gebruikte werkwoorden gekozen: *tuoktis* (trouwen), *susitikti* (afspreken), *ginčytis* (ruzie maken), *žudyti* (vermoorden), *kaltinti* (verwijten), *šukuoti* (borstelen), *bučiuotis* (kussen), *muštis* (vechten/slaan) en *trenktis* (botsen). Op basis van de theorieën van Kemmer, die losstaan van het Litouws, zijn deze werkwoorden gecategoriseerd naar soort reciprociteit in Tabel 1:

Tabel 1

Schematische weergave van de werkwoorden, gecategoriseerd naar soort reciprociteit.

Natuurlijk reciprook	Niet-natuurlijk reciprook	Natuurlijk en niet-natuurlijk reciprook
<i>Tuoktis</i> (trouwen)	<i>Žudyti</i> (vermoorden)	<i>Bučiuotis</i> (kussen)

<i>Susitiki</i> (ontmoeten)	<i>Kaltinti</i> (verwijten)	<i>Muštis</i> (vechten/slaan)
<i>Ginčytis</i> (ruzie maken)	<i>Šukuoti</i> (borstelen)	<i>Trenktis</i> (botsen)

3. Ruimte voor eventuele feedback.

3.3 Data-analyse

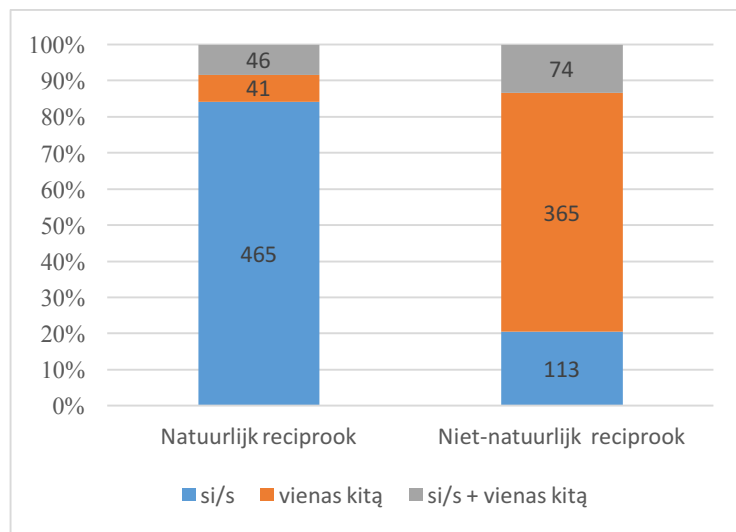
Per onderdeel (natuurlijk reciprook, niet-natuurlijk reciprook en natuurlijk en niet-natuurlijk reciprook) is er gekeken naar de antwoorden van de proefpersonen. De gekozen markers zijn per onderdeel opgeteld en weergegeven in een 100% gestapelde kolom-grafiek.

4 Resultaten

De resultaten van de enquête zijn ten eerste verdeeld in een natuurlijk reciproke en een niet-natuurlijk reciproke groep op basis van de onafhankelijke variabele. De vragen 1 t/m 3 en 7, 9 en 11 zijn ingedeeld bij de natuurlijk reciproke groep en de vragen 4 t/m 6 en 8, 10 en 12 zijn ingedeeld bij de niet-natuurlijk reciproke groep. De vragen zijn ook opgenomen in Bijlage 1 en 2.

Uit de resultaten is gebleken dat vooral in natuurlijk reciproke situaties een duidelijke voorkeur bestaat voor een bepaalde marker, namelijk de marker *-si-/s* (zie Figuur 1). Van alle 552 natuurlijk reciproke antwoorden waren er 465 antwoorden voor *-si-/s*, wat overeenkomt met 84% van de antwoorden. 7% van de antwoorden waren voor *vienas kitq* en 8% voor de combinatie van *-si-/s* en *vienas kitq*.¹

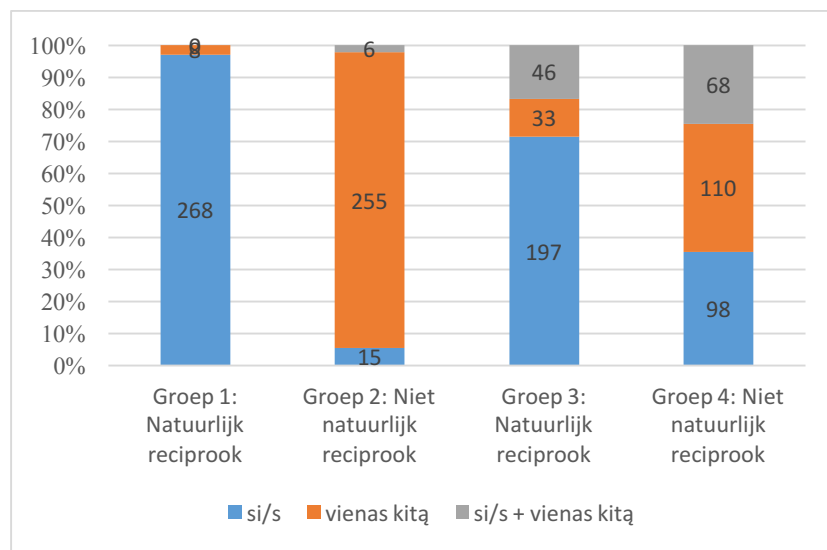
Bij de niet-natuurlijk reciproke groep waren 20% van de antwoorden (113) voor *-si-/s*, 66% (365) voor *vienas kitq* en 13% (74) voor de combinatie van *-si-/s* en *vienas kitq*.¹⁹

Figuur 1. Gekozen markers per soort reciprociteit.

¹ Door het afronden komen de percentages niet uit op 100%.

Om een gedetailleerder overzicht van de verschillende vraaggroepen te krijgen, zijn de resultaten ook weergegeven per groep in Figuur 2: (1) De natuurlijk reciproke groep bevat vraag 1 t/m 3; (2) de niet-natuurlijk reciproke groep bevat vraag 4 t/m 6; en twee groepen werkwoorden die beide soorten reciproke situaties kunnen uitdrukken, waarvan (3) in een natuurlijke reciproke situatie (vraag 7, 9 en 11) en (4) in een niet-natuurlijk reciproke situatie (vraag 8, 10 en 12).

Figuur 2. Gekozen markers per groep en per soort reciprociteit.

Groep 1 bestaat voor 97% uit *-si/-s*-antwoorden en voor slechts 3% uit *vienas kitq*-antwoorden. Groep 2 bestaat voor 92% uit *vienas kitq*-antwoorden, 5% uit *-si/-s*-antwoorden en 2% uit de combinatie van *vienas kitq* en *-si/-s*. Groep 3 bestaat voor 71% uit *-si/-s*-antwoorden, 12% uit *vienas kitq*-antwoorden en 17% uit de combinatie van *-si/-s* en *vienas kitq*-antwoorden. Tenslotte bestaat groep 4 uit 40% *vienas kitq*-antwoorden, 36% *-si/-s*-antwoorden en 25% combinatie van *-si/-s* en *vienas kitq*-antwoorden.

Bij het feedback-gedeelte van het onderzoek hebben drie mensen gereageerd met de opmerking dat er meerdere malen dezelfde vraag werd gesteld. Hiermee verwezen ze naar de vragen met de situaties die op elkaar leken, en die bedoeld waren om het verschil in gebruik van de markers bij groep 3 en groep 4 te onderzoeken. Deze vragen waren echter niet hetzelfde:

7. Lukas en Marija zijn verliefd. Lukas kust Marija en Marija kust tegelijkertijd Lukas.
 - o Lukas en Marija kussen elkaar. (*-si-/-s*)
 - o Lukas en Marija kussen elkaar. (*vienas kitq*)
 - o Lukas en Marija kussen elkaar. (*-si-/-s + vienas kitq*)

8. Lukas en Marija zijn verliefd. Eerst kust Lukas Marija en daarna kust Marija Lukas.
 - o Lukas en Marija kussen elkaar. (*-si-/-s*)
 - o Lukas en Marija kussen elkaar. (*vienas kitq*)
 - o Lukas en Marija kussen elkaar. (*-si-/-s + vienas kitq*)

De situatie in vraag 7 omschrijft een simultane situatie, die samengaat met een ‘lichte’ marker, die volgens de hypothese *-si-/-s* zou moeten zijn. De situatie in vraag 8 omschrijft een opeenvolgende situatie, die samengaat met een ‘zware’ marker, die volgens de hypothese *vienas kitq* zou moeten zijn.

Door gebrek aan tijd zijn de resultaten en de verstorende variabelen niet meer gecontroleerd met behulp van de SPSS. Wel bleek dat het grootste deel van de proefpersonen tussen 18 en 25 jaar oud was (88%), aan de universiteit studeerde of al afgestudeerd was (80%) en oorspronkelijk uit de regio Aukštaitija kwam (61%).

5 Conclusie

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag: “Hebben de sprekers van het Litouws een voorkeur voor de (lichte) marker *-si-/-s* bij natuurlijke reciprociteit en de (zware) marker *vienas kitq* bij niet-natuurlijke reciprociteit?”

Het is opvallend dat bij groep 1 en 2, die gescheiden zijn in natuurlijk- en niet-natuurlijk reciprook, duidelijk de voorkeur gegeven wordt aan een bepaalde marker: bij groep 1 is dat de marker *-si-/-s* (97%) en bij groep 2 is dat de marker *vienas kitq* (92%). Bij groep 3 en 4 zijn de verschillen tussen de gekozen markers minder groot: de grootste groep bij groep 3 is de *-si-/-s* marker groep (71%) en bij groep 4 is dat de *vienas kitq* marker groep (40%).

De sprekers van het Litouws lijken een duidelijke voorkeur voor een bepaalde marker te hebben. Bij natuurlijk reciproke situaties is dat de marker *-si-/-s* en bij niet-natuurlijk reciproke situaties is dat de marker *vienas kitq*. Dit komt overeen met de hypothese van dit onderzoek: in natuurlijk reciproke situaties waarbij een actie simultaan wordt uitgevoerd, kiezen de proefpersonen voor de ‘lichte’ marker *-si-/-s*, en in de niet-natuurlijk reciproke situaties waarbij de actie opeenvolgend wordt uitgevoerd, kiezen de proefpersonen voor de ‘zware’ marker *vienas kitq*.

Al met al is het niet mogelijk om de resultaten te generaliseren naar alle sprekers van het Litouws, daarvoor is de steekproef te klein. Hierdoor is het ook niet mogelijk om conclusies te trekken met betrekking tot de significantie van de resultaten. Het lijkt erop dat in de situaties waarin er maar één soort reciprociteit mogelijk is (óf natuurlijk, óf niet-natuurlijk), de sprekers wel voor de verwachte marker zouden kiezen. Dit zien we in Figuur 2, kolommen 1 en 2: in kolom 1 domineert de lichte marker *-si-/-s* en dus lijken mensen de situaties als simultane situaties te interpreteren. In kolom 2 domineert de zware marker *vienas kitq* en worden de situaties mogelijk als opeenvolgend geïnterpreteerd. In de situaties waarin een bepaald werkwoord zowel een natuurlijk- als niet-natuurlijk reciproke betekenis kan

hebben, kiezen de proefpersonen nog steeds voor de verwachte marker, maar de dominantie van die marker is minder groot. Dit is zichtbaar in kolommen 3 en 4 van Figuur 2: in kolom 3 domineert *-si/-s* en in kolom 4 *vienas kitq*. Bij de niet-natuurlijke situaties in kolom 4 zijn de resultaten het meest verdeeld, wat zou kunnen suggereren dat de proefpersonen de niet-natuurlijk reciproke situaties van de dubbele constructie verschillend interpreteren. Er zou hier meer onderzoek hiernaar gedaan moeten worden, dit zal verder besproken worden in de discussie.

6 Discussie

Dit onderzoek dient gezien te worden als de bijdrage aan empirisch onderzoek naar het markergebruik bij de reciprociteit in de Litouwse taal. Geniušienė (2007) geeft een overzicht van het gebruik van *-si/-s* in andere, niet reciproke, situaties en beschrijft ook hoe reciprociteit in het Litouws uitgedrukt wordt, maar focust niet op de toepassing van de markers in bepaalde situaties. Kemmer (1993) geeft de soorten markers aan en legt uit in welke situatie welke marker gebruikt wordt, maar focust niet op het Litouws. Dit onderzoek legt hier een link tussen.

Door een gebrek aan contact met de sprekers van het Litouws was het moeilijk om de steekproefgrootte te vergroten. Dit is nodig om de resultaten generaliseerbaar te kunnen maken. Een ander probleem was dat de resultaten van Groep 4 de hypothese niet konden verifiëren noch weerleggen. Men lijkt meer moeite te hebben met het interpreteren van de werkwoorden die zowel natuurlijk- als niet-natuurlijk reciprook gebruikt kunnen worden. Dit zou kunnen komen doordat men de vragen hiervan wellicht te snel of niet goed genoeg gelezen had en dacht dat de vragen precies hetzelfde waren, wat niet het geval was. Zeker vraag 7 en 8 in de vragenlijst leken op elkaar. Deze zouden in een vervolgonderzoek anders geformuleerd moeten worden waardoor ze meer van elkaar zouden verschillen en zo niet voor verwarring zouden zorgen. Een andere mogelijke oplossing voor het probleem zou kunnen zijn om in plaats van situaties te beschrijven, deze op een andere manier te presenteren, bijvoorbeeld door middel van filmpjes waarin de situaties uitgebeeld worden. Dit zou de proefpersonen kunnen helpen om de situaties makkelijker te interpreteren.

Een nadeel van meerkeuze-enquêtes is dat ze geen ruimte geven voor antwoorden die niet opgenomen zijn als antwoordmogelijkheden, maar die misschien wel door de proefpersonen zouden worden gegeven, als zij zelf een antwoord moesten verzinnen. Dit zou voor een meer representatieve weergave van het taalgebruik zorgen, maar helaas door een

gebrek aan tijd was dat bij dit onderzoek niet mogelijk. Door gebrek aan tijd is het ook niet meer gelukt om de resultaten met behulp van SPSS te bekijken, waardoor de versturende variabelen ook niet meer gecontroleerd konden worden.

Het is tenslotte lastig om te bepalen wat een goede hoeveelheid werkwoorden en vragen is. Er bestaat een mogelijkheid dat de resultaten heel anders eruit hadden gezien als er meer keuzemomenten, en dus meer vragen, waren geweest. Daarnaast is het niet mogelijk om met zekerheid te constateren of het indelen van werkwoorden naar simultaneïteit en opeenvolging voldoende is om de reciprociteit in te delen in natuurlijk- en niet natuurlijke reciprociteit.

Literatuur

- Balode, L., & Holvoet, A. (2001). The Lithuanian language and its dialects. In Ö. Dahl, & M. Koptjevskaja-Tamm (Eds.), *Circum-Baltic Languages: Volume 1: Past and Present* (pp. 41–79). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Geniušienė, E. (2007). Reciprocal and reflexive constructions in Lithuanian (with references to Latvian). In: V. P. Nedjalkov, E. Š. Geniušienė, & Z. Guentchéva (red.), *Reciprocal Constructions* (pp. 633–672). Amsterdam/Philadelphia: J. Benjamins Publishing Company.
- Gerulaitis, L. V. (1998). The First Lithuanian Book in Print. *Lituanus*, 44(2). Geraadpleegd van http://www.lituanus.org/1998/98_2_02.htm
- Haspelmath, M. (2002). The Geometry of Grammatical Meaning: Semantic Maps and Cross-Linguistic Comparison. In M. Tomasello (Ed.), *The New Psychology of Language* (pp. 211–242). <https://doi.org/10.4324/9781410606921>
- Hilbig, I. (z.d.). Apie lietuvių kalbą.... Geraadpleegd op 3 mei 2019, van <http://www.lsk.flf.vu.lt/lt/katedra/lietuviu-kalbos-kursai/apie-lietuviu-kalba/>
- Holvoet, A., Grzybowska, M., & Rembiałkowska, A. (2015). Middle voice reflexives and argument structure in Baltic. In: A. Holvoet & N. Nau (red.), *Voice and Argument Structure in Baltic*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Kemmer, S. (1993). *The Middle Voice*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Lichtenberk, F. (1994). Reflexives and reciprocals. In: R.E. Asher & J.M.Y. Simpson (red.), *The encyclopedia of language and linguistics*. Oxford, New York, Seoul, Tokyo: Pergamon Press, 3504-3509.
- Nedjalkov, V. P., Geniušienė, E. Š., & Guentchéva, Z. (2007). *Reciprocal Constructions*. Amsterdam/Philadelphia: J. Benjamins Publishing Company.

Stumbrienė, V., Vilkienė, L., & Prosniakova, H. (2015). *365 Lietuvių kalbos veiksmažodžiai*
(2e ed.). Vilnius, Litouwen: Eugrimas.

Bijlagen

Bijlage 1: Enquête (Nederlandse vertaling)*

1. Lukas en Marija zijn verliefd. Na vele jaren relatie gingen ze naar het gemeentehuis om hun huwelijk te registreren.
 - Lukas en Marija gingen trouwen. (-si-/-s)
 - Lukas en Marija gingen trouwen. (*vienas kitq*)
 - Lukas en Marija gingen trouwen. (-si-/-s + *vienas kitq*)

2. Lina en Marija hadden maandenlang veel werk, maar besloten om eindelijk samen koffie te gaan drinken in de stad.
 - Lina en Marija hebben met elkaar afgesproken. (-si-/-s)
 - Lina en Marija hebben met elkaar afgesproken. (*vienas kitq*)
 - Lina en Marija hebben met elkaar afgesproken. (-si-/-s + *vienas kitq*)

3. Marija en Lukas zijn het oneens over waar ze deze zomer op vakantie gaan.
 - Marija en Lukas zijn het niet met elkaar eens. (-si-/-s)
 - Marija en Lukas zijn het niet met elkaar eens. (*vienas kitq*)
 - Marija en Lukas zijn het niet met elkaar eens. (-si-/-s + *vienas kitq*)

4. In de nieuwe Hollywood-film vochten twee personages tot het einde. Beiden stierven in het gevecht.
 - De personages hebben elkaar vermoord. (-si-/-s)
 - De personages hebben elkaar vermoord. (*vienas kitq*)
 - De personages hebben elkaar vermoord. (-si-/-s + *vienas kitq*)

5. Lina en Gytis hadden samen een opdracht. Beiden hadden hier geen tijd voor en voltooiden de taak daarom niet op tijd.
- Lina en Gytis beschuldigden elkaar. (*-si-/-s*)
 - Lina en Gytis beschuldigden elkaar. (*vienas kitą*)
 - Lina en Gytis beschuldigden elkaar. (*-si-/-s + vienas kitą*)
6. Lina en Marija maakten zich klaar voor een feest. Toen hun haar aan de beurt was, hielp Lina Marija, en Marija hielp Lina.
- Lina en Marija kamden elkaars haar. (*-si-/-s*)
 - Lina en Marija kamden elkaars haar. (*vienas kitą*)
 - Lina en Marija kamden elkaars haar. (*-si-/-s + vienas kitą*)
7. Lukas en Marija zijn verliefd. Lukas kust Marija en Marija kust tegelijkertijd Lukas.
- Lukas en Marija kussen elkaar. (*-si-/-s*)
 - Lukas en Marija kussen elkaar. (*vienas kitą*)
 - Lukas en Marija kussen elkaar. (*-si-/-s + vienas kitą*)
8. Lukas en Marija zijn verliefd. Eerst kust Lukas Marija en daarna kust Marija Lukas.
- Lukas en Marija kussen elkaar. (*-si-/-s*)
 - Lukas en Marija kussen elkaar. (*vienas kitą*)
 - Lukas en Marija kussen elkaar. (*-si-/-s + vienas kitą*)

9. Dominykas en Jonas zijn het niet eens. Dominykas begint Jonas te slaan. Jonas wordt nog bozer en begint Dominykas terug te slaan. Voor een tijdje ze...

- slaan elkaar. (-si-/-s)
- slaan elkaar. (*vienas kitą*)
- slaan elkaar. (-si-/-s + *vienas kitą*)

10. Dominykas en Jonas hebben bokshandschoenen aan. Dominykas slaat op Jonas z'n handschoenen, Jonas slaat terug.

- Dominykas en Jonas slaan elkaar. (-si-/-s)
- Dominykas en Jonas slaan elkaar. (*vienas kitą*)
- Dominykas en Jonas slaan elkaar. (-si-/-s + *vienas kitą*)

11. Tijdens een ongeval ___ twee auto's.

- botsten (op elkaar) (-si-/-s)
- botsten (op elkaar) (*vienas kitą*)
- botsten (op elkaar) (-si-/-s + *vienas kitą*)

12. Petriukas en Jonukas rijden in botsautootjes in een pretpark. Zij hebben een wedstrijd wie het vaakst een botsing kan veroorzaken.

- Petriukas en Jonukas botsen op elkaar. (-si-/-s)
- Petriukas en Jonukas botsen op elkaar. (*vienas kitą*)
- Petriukas en Jonukas botsen op elkaar. (-si-/-s + *vienas kitą*)

*Omdat de Nederlandse reciprociteit geen equivalente markers heeft, staan de Litouwse markeropties tussen haakjes.

Bijlage 2: Enquête (Litouwse versie)

1. Lukas ir Marija yra įsimylėję. Po daugelio metų draugystės jie nuvyko į santuokų rūmus užregistruoti santuoką.
 - Lukas ir Marija susituokė.
 - Lukas ir Marija sutuokė vienas kitą.
 - Lukas ir Marija vienas su kita susituokė.

2. Lina ir Marija jau kelis mėnesius turėjo daug darbo, bet pagaliau nusprendė kartu išgerti kavos mieste.
 - Lina ir Marija susitiko.
 - Lina ir Marija sutiko viena kitą.
 - Lina ir Marija susitiko viena kitą.

3. Marija ir Lukas nesutaria, kur jie šią vasarą važiuos atostogauti.
 - Marija ir Lukas ginčijasi.
 - Marija ir Lukas ginčija vienas kitą.
 - Marija ir Lukas ginčijasi vienas kitą.

4. Naujajame Holivudo filme du veikėjai kovėsi iki paskutiniųjų. Abu jie mirė kaudamiesi.
 - Veikėjai nusižudė.
 - Veikėjai nužudė vienas kitą.
 - Veikėjai nusižudė vienas kitą.

5. Lina ir Gytis turėjo kartu atlikti užduotį. Abu tam neturėjo laiko, todėl užduoties laiku neįvykdė.
- Lina ir Gytis nusikaltino.
 - Lina ir Gytis kaltino vienas kitą.
 - Lina ir Gytis nusikaltino vienas kitą.
6. Lina ir Marija ruošėsi vakarėliui. Atėjus laikui šukuosenoms, Lina padėjo Marijai, o Marija padėjo Linai.
- Lina ir Marija susišukavo plaukus.
 - Lina ir Marija sušukavo viena kitai plaukus.
 - Lina ir Marija susišukavo viena kitai plaukus.
7. Lukas ir Marija yra įsimylėję. Lukas pabučiuoja Mariją ir tuo pačiu metu Marija pabučiuoja Luką.
- Lukas ir Marija bučiuojasi.
 - Lukas ir Marija bučiuoja vienas kitą.
 - Lukas ir Marija bučiuojasi vienas kitą.
8. Lukas ir Marija yra įsimylėję. Pirmiausia Lukas pabučiuoja Mariją, o tada Marija pabučiuoja Luką.
- Lukas ir Marija bučiuojasi.
 - Lukas ir Marija bučiuoja vienas kitą.
 - Lukas ir Marija bučiuojasi vienas kitą.

9. Dominykas ir Jonas nesutaria. Dominykas pradeda mušti Joną. Jonas dar labiau užpyksta ir pradeda mušti Dominyką atgal. Kurį laiką jie...

- mušasi.
- muša vienas kitą.
- mušasi vienas kitą.

10. Dominykas ir Jonas užsidėję bokso pirštines. Dominykas mušteli Jonui į bokso pirštines, Jonas mušteli atgal.

- Dominykas ir Jonas mušasi.
- Dominykas ir Jonas muša vienas kitą.
- Dominykas ir Jonas mušasi vienas kitą.

11. Avarijos metu kaktomuša _____ du lengvieji automobiliai.

- trenkėsi.
- trenkė vienas į kitą.
- trenkėsi vienas į kitą.

12. Atrakcionų parke Petriukas ir Jonukas važinėja su mašinėlėmis. Jie varžosi, kas dažniau gali sukelti susidūrimą.

- Petriukas ir Jonukas trankosi.
- Petriukas ir Jonukas tranko vienas į kitą.
- Petriukas ir Jonukas trankosi vienas į kitą.